

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Ірина Степаненко

ПРІОРИТЕТИ Й ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ

*(інформація про роботу VII міжнародної
науково-практичної конференції
«Освіта й доля нації»)*

Уже сім років поспіль у Харківському національному педагогічному університеті ім. Григорія Сковороди проходять міжнародні науково-практичні конференції під наскрізною назвою «Освіта й доля нації». Така тематична спрямованість була обрана не випадково й виражає дійсно доленосне значення освіти в сучасному світі. Систематичне проведення конференцій виявилось дуже корисним для інтенсифікації процесу інституалізації філософії освіти в Україні, згуртування наукової спільноти навколо осмислення проблем і перспектив розвитку вітчизняної системи освіти, розвитку філософсько-педагогічного дискурсу на вітчизняних теренах у цілому.

Щороку в межах загальної теми визначається аспект, який потребує найбільшої уваги науковців. Чергова конференція відбулася 6-7 жовтня 2006 року в Харківському національному педагогічному університеті ім. Григорія Сковороди й була присвячена розгляду пріоритетів і цінностей сучасної освіти в контексті педагогічного самовизначення України. Обираючи тему конференції, організатори виходили з того, що реформування системи освіти в Україні неможливо без вирішення проблем ціннісно-світоглядного наповнення педагогічного процесу. Розробка стратегії освіти з аксіологічної точки зору потребує формування її головних ціннісних настанов, визначення меж різноманітності ціннісних орієнтацій у навчанні й вихованні, виявлення основних напрямів аксіологізації викладання навчальних дисциплін і розкриття змісту ціннісних стимулів до освіти. Актуальність обраної теми підсилюється також поступовим входженням

Ірина Степаненко. Пріоритети і цінності сучасної освіти...

вітчизняної освіти в інтегровану світову культуру, що передбачає, з одного боку, засвоєння в системі освіти України міжнародних освітніх досягнень, її переорієнтацію на визнані міжнародною спільнотою цінності, а з іншого, — збереження продуктивних традицій української освіти й школи, узгодження національних і загальнолюдських цінностей у вітчизняній педагогічній практиці.

Організаторами конференції стали Міністерство освіти й науки України, Харківський національний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди, Інститут вищої освіти АПН України. На участь у конференції надійшло понад 150 заявок з України, Росії, Польщі, Китаю, Туреччини. У конференції взяли участь: 1 член-кореспондент НАН України, 4 академіки й 2 члени-кореспонденти АПН України, 20 професорів і докторів наук, 33 кандидати наук, молоді науковці та викладачі.

Конференція почалася із пленарного засідання, доповіді на якому окреслили проблемне поле, яке стало предметом обговорення учасників. Засідання відкрилося виступом ректора ХНПУ, академіка АПН України, доктора педагогічних наук, професора І.Ф. Прокопенка. У своїй доповіді «Система цінностей сучасної освіти й актуальні проблеми підготовки вчительських кадрів в Україні» він наголосив на необхідності поставити в епіцентр сучасної освіти людину, надати освіті людиноцентричного й дициентричного характеру. Така переорієнтація освіти має супроводжуватися відповідним оновленням і відтворенням педагогічних кадрів, оновленням змісту освіти з огляду на її головне призначення — допомогти людині самовизначитися у світі, що стрімко змінюється.

Ще одна надзвичайно важлива проблемна лінія реформування вітчизняної освіти була окреслена в доповіді ректора Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (м. Київ), академіка АПН України, доктора філософських наук, професора В. П. Андрущенка «Вища освіта в пост-Болонському просторі». Він привернув увагу до позитивних зисків і ризиків впровадження Болонського процесу в систему освіти України, наголосив на необхідності зберегти авторитет вітчизняної системи освіти у світі та її національну самобутність, педагогічну матрицю, адже без збереження власної ідентичності неможливо здобути повагу світової спільноти.

Ціннісній розколотості України та її впливу на освіту була присвячена доповідь члена-кореспондента НАН України, доктора філософських наук, професора М. І. Михальченка, яка викликала велику зацікавленість і жваве обговорення в аудиторії.

Проблемі педагогічного самовизначення України в контексті майбутніх викликів цивілізаційного розвитку була присвячена доповідь заступника директора Інституту вищої освіти АПН України, академіка АПН України, доктора педагогічних наук, професора В. І. Лугового «Трансформація вищої освіти в умовах глобалізації, євроінтеграції та національної самоідентифікації». У доповіді були розглянуті засадничі для реформування

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

вітчизняної системи освіти питання: виклики інформаційного суспільства й фундаментальна роль освіти з огляду на них, особисті вигоди від освіти в інформаційному суспільстві, психічні механізми й технології опрацювання інформації, оцінки опанування інформацією в освіті, глобальна експансія освіти в сучасному світі та її ризики, напрями трансформації освіти в інформаційному суспільстві.

Пленарне засідання завершилося доповіддю професора університету КАЗІ (Анкара) Неджеметтіна Айгюна «Проблеми вищої освіти в Туреччині», у якій були висвітлені національні особливості, проблеми й перспективи розвитку вищої освіти в Туреччині. Доповідь надала додаткових можливостей для осмислення проблеми педагогічного самовизначення України у світовому освітньому просторі.

На конференції працювало 4 секції. На першій були розглянуті теоретичні проблеми ціннісної орієнтації сучасної освіти. Друга секція була присвячена розгляду моральних цінностей у сучасних освітніх практиках. Тематичною спрямованістю третьої секції стали гуманізм і патріотизм у добу глобалізації й ціннісний вибір сучасного українського суспільства. Ціннісні орієнтації в сучасних культурологічних, педагогічних і психологічних контекстах стали предметом обговорення четвертої секції.

На заключному пленарному засіданні були представлені доповіді, основною ідейною спрямованістю яких була деміфологізація всемогутності освіти. Так, президент Українського філософського фонду, доктор філософських наук С. В. Пролєєв у доповіді «Репресивні практики освіти: вимушена необхідність чи владні зазіхання соціуму?» наголосив на амбівалентності антропологічної місії та соціальних функцій освіти. Ця загрозлива амбівалентність освіти знаходить прояв у тому, що вона, з одного боку, покликана забезпечити доступ особистості до культурних надбань людства для її продуктивної самореалізації, а з іншого боку, — виступає соціальним інструментом, за допомогою якого людина підпорядковується соціуму й відбувається знищення самобутності особистості відповідно до потреб суспільства. З огляду на цю амбівалентність слід розвивати екологію освіти, яка б стала елементом суспільної свідомості в цілому та забезпечувала б захист живих сил дитини, особистості, учителя.

Проблемам екології освіти присвятила свою доповідь «Соціальний і педагогічний ідеал на ціннісному роздоріжжі» і завідувач кафедри філософії ХНПУ ім. Григорія Сковороди, доктор філософських наук, професор М. Д. Култаєва. Вона привернула увагу до відмінностей між модерною й постмодерною освітою, до специфіки педагогічного й соціального ідеалів у суспільстві ризику, необхідності їх конкретизації, необхідності застосування в освіті не тільки стратегій прискорення, але й стратегій уповільнення, оскільки останні є засобами оздоровлення й оптимізації перетворень у царині освіти й застерігають від конструювання репресивних щодо особистості педагогічних проектів і практик.

Наприкінці засідання з доповіддю «Трансформація цінностей у транскультурному просторі» виступила провідний науковий співробітник

Ірина Степаненко. Пріоритети і цінності сучасної освіти...

Інституту вищої освіти АПН України, кандидат філософських наук, доцент Л.С.Горбунова. Також вона здійснила презентацію журналу «Філософія освіти», розповіла про історію його створення, основні тематичні рубрики й перспективи реалізації цього освітньо-наукового проекту.

На кінцевому пленарному засіданні були підведені підсумки конференції, запропоновані практичні рекомендації щодо вдосконалення системи освіти України з огляду на пріоритети й цінності сучасної педагогічної практики. Було прийнято рішення про проведення наступної VIII науково-практичної конференції у квітні-травні 2007 року за тематичною рубрикою «Вчитель для ХХІ століття». Заявки на участь у конференції та матеріали доповідей уже приймаються на кафедрі філософії ХНПУ ім. Григорія Сковороди.

Оргкомітет запрошує всіх зацікавлених науковців взяти участь у наступній, VIII конференції «Освіта й доля нації».